

पृष्ठ 4

โครงสร้างของประโยค

การพิจารณาโครงสร้างของประโยคภาษาของ เมื่อพิจารณาตามรูปลักษณะ และ
หน้าที่ของประโยคแล้ว จะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ด้วยกันคือ

1. ประโยคบอกเล่า (Statement Clause)
2. ประโยคคำสั่ง (Imperative Clause)
3. ประโยคคำถาม (Interrogative Clause)

ซึ่งประโยคแต่ละประเภทเหล่านี้ ยังแบ่งตามหน้าที่ของคำกริยาแต่ละชนิดออกเป็น
ประเภทย่อย ๆ ได้อีก ดังต่อไปนี้

ประโยคบอกเล่า ได้แก่ประโยคที่มีรูปลักษณะเป็นการบอกเล่าทั่ว ๆ ไป และยัง
แบ่งออกเป็นประโยคบอกเล่าชนิดย่อย ๆ อีกหลายชนิด ซึ่งประโยคบอกเล่าชนิดย่อย ๆ
เหล่านี้ ล้วนใหม่ จะแตกต่างกันที่ชนิดของคำกริยา ที่มีลักษณะและหน้าที่ต่างกัน ในประโยคแต่ละ
ชนิด ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประโยคกริยากรรม คือ ประโยคบอกเล่าที่มีหน่วยกริยาทำหน้าที่เป็น
หน่วยกรรม ประโยคกริยากรรมชนิดประโยคเริ่มปรากฏแบบโครงสร้างของประโยคดังนี้

1.1 แบบ ป.ส.ค. เช่น

ch'an ^{R1}	ca? ^{R1}	phuh ^{R1}	vo:k ^{R3}	
ฉัน	จะ	รัก	น้ำ	
boot ^{R1}	həp ^{R1}	pləŋ	kooj ^{R2}	
น้อง	กิน	ข้าว	ชา	
mee ^{R3}	kam ^{R1}	lanj ^{R1}	chəw ^{R1}	luk ^{h1}
แม่	กำลัง	ตำ	น้ำพริก	

lɪŋ^{R1} ka^{R1} mɔɔh^{R1} cháa^{R1} taak^{R3}
 พี่ ชาย คิม น้ำ

1.2 แบบ ป.ส.ค.ถ. เช่น

boot^{R1} huum^{R1} taak^{R3} taa^{R1} k^hɔɔŋ^{R1}
 น้อง อาม น้ำ ใน คลอง

lɪŋ^{R1} t^haaaw^{R1} k^haaŋ^{R1} ka^{R1} ɔɔŋ^{R1}
 พี่ ยืน ริม รั้ว

?aun^{R1} p^huɔy^{R1} nee m^{R2} haay^{R1} re?^{R1} sɛɛ^{R1}
 พ่อ แม่ ชัง ข้าว ใน นา

1.3 แบบ ป.ส.ค.ว. หรือ ว.ป.ส.ค. หน่วยเสริมบอกเวลา (ว.) นั้น
 จะปรากฏอยู่ที่ประโยคหรือท้ายประโยคก็ได้ ไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยนไป

mee^{R3} ea?^{R1} tɔɔk^{R1} haay^{R1} wən^{R2}
 แม่ จะ ชาย ข้าว พรุ่งนี้

wən^{R3} ?an^{R1} lɪŋ^{R1} ceew^{R1} tɔɔ^{R3} kaan^{R1}
 วัน นี้ พี่ ไป ทำ งาน

boot^{R1} klay^{R1} tɔɔŋ^{R1} kɔɔy^{R2} haay^{R1}
 น้อง กลับ บ้าน นาน แล้ว

สำหรับโครงสร้างของประโยคกรรมชนิดไม่เริ่ม มีดังนี้

1.4 แบบ ป. คือละหน่วยกรรมและหน่วยกรรมตรงในกรณีที่เป็นการตอบ
 คำถาม เช่น

(คำถาม : mih^{R1} chɔɔk^{R1} luk^{R1})
 ใคร ทำ น้ำพริก

ป.

ตอบ : mee^{R3}
แม่

1.5 แบบ ส.ค. คือหน่วยประธานในกรณี่ที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : kee^{R1} tɔɔ^{R3} ka^{R1} pih^{R1})

เขอ ทำ อะไร

ส. ค.

ตอบ : phuh^{R1} wok^{R3}
ซัก ผ่า

1.6 แบบ ส. โดยหน่วยประธานและหน่วยกรรมตรง ในกรณี่ที่เป็น
การตอบคำถาม และจะมีคำลงท้ายประโยคหรือไม่ก็ได้ เช่น

(คำถาม : chaa^{R1} taak^{R3} hiit^{R1})

คีม น้ำ ไหม

ส. คำลงท้าย

ตอบ : chaa^{R1} ?ih^{R1} hɔɔ^{R1}
คีม ไม้ หรอก (ไม้คีมหรอก)

หรือ (คำถาม : t'hu?^{R1} hiit^{R1})
ร้อน ไหม

ส.

ตอบ : t'hu?^{R1} ?ih^{R1}
ร้อน ไม้ (ไม้ร้อน)

2.2 แบบ ป.อ.ก. เช่น

tuk ^{R3}	cəm ^{R1}	ka ^{R1} daay ^{R1}	kh ^h lɔwŋ ^{R1}
เรือ	ลม	กลาง	แม่น้ำ

lɔwŋ ^{R1}	piŋŋ ^{R1}	kh ^h aa ^{R3}	ka ^{R1} toon ^{R3}
กล้วย	ผูก	คา	เครือ

mee ^{R3}	kay ^{R1}	re? ^{R1}	tonŋ ^{R1}
แม่	อยู่	ใน	บ้าน

สำหรับโครงสร้างของประโยคกรรมกริยา ชนิดไม่เริ่มปรากฏได้ดังนี้

2.3 แบบ ป. โดยละหน่วยกรรม ในกรณีที่เป็นกรณการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : miŋ^{R1} yaəm^{R3})
 ใคร ร้องไห้

ตอบ : boot^{R1}
 น้อง

2.4 แบบ อ. โดยละหน่วยประธาน ซึ่งได้แก่ตัวผู้ตนเอง เช่น

hiw ^{R1}	hoay ^{R1}
หิว	แล้ว

3. ประโยคกริยากรรมย่อย คือประโยคนอกเล่าที่มีหน่วยกริยาทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรม แต่คำกริยากรรมในประโยคชนิดนี้ มีลักษณะเป็นกริยากรรมย่อย จึงเรียกประโยคชนิดนี้ว่า ประโยคกริยากรรมย่อย ซึ่งมีแบบโครงสร้างของประโยคชนิดเริ่มดังนี้

3.1 แบบ ป.อ. เช่น

noon ^{R3}	yoəŋ ^{R3}
ภูเขา	สูง

4. ประโยคทวิกรรม คือประโยคบอกเล่าที่ปรากฏทั้งหน่วยกรรมตรงและหน่วยกรรมรอง โดยมีหน่วยกริยา เป็นหน่วยทวิกรรม ซึ่งอาจจะปรากฏถึง 2 แห่งในประโยคเดียวกัน คือ หน่วยทวิกรรมหน่วยที่ 1 (ท₁) มีหน้าที่เป็นกริยาของหน่วยประธาน ส่วนหน่วยทวิกรรมหน่วยที่ 2 (ท₂) มีหน้าที่เป็นกริยาของหน่วยกรรมตรง และในตำแหน่งระหว่างกรรมตรงกับกรรมรองนั้น อาจต้องมีคำว่า ?it^{R1} "ให้" ปรากฏอยู่ด้วย แบบโครงสร้างของประโยคกริยาทวิกรรม ชนิดประโยคเริ่มมีดังนี้

4.1 แบบ ป. ท. ค. ร. เช่น

mee^{R3} ?it^{R1} prak^{R1} chan^{R1}
แม่ ให้ เงิน ฉันทัน

mec^{R3} cheem^{R1} plɔŋ^{R1} k'heem^{R1}
แม่ ป้อน ข้าว ลูก

chan^{R1} ruut^{R3} taak^{R3} nee^{R2} ?uut^{R1}
ฉันทัน รด น้ำ คน ไม้

4.2 แบบ ป. ท. ค. ร. ท. เช่น

mee^{R1} ?it^{R1} prak^{R2} chan^{R1} praɔ^{R1}
แม่ ให้ เงิน ฉันทัน ไซ

yaa^{R3} moɔk^{R1} ?it^{R1} see^{R1} k'heem^{R1} ka^{R1} saa^{R1} tɔɔ^{R3}
พอดดา ให้ นา ลูก เขย ท่า

nee^{R2} ?it^{R1} loɔŋ^{R1} waa^{R1} cha^{R1}
เด็ก ให้ กลวย ลิง กิน

4.3 แบบ ป. พ. ท. /?it^{R1}/ ร. เช่น

k^heen^{R1} ka^{R1} saa^{R1} teew^{R3} ?aw^{R1} ?it^{R1} yaa^{R3} mook^{R1}
 ลูก เขย ไร่ ไร่ ไร่ พอ ตา

?uup^{R1} teew^{R3} toŋ^{R1} ?it^{R1} k^heen^{R1}
 พ่อ ไร่ บ้าน ไร่ ลูก

thom^{R1} toŋ^{R3} nom^{R3} ?it^{R1} coo^{R1}
 ป้า ท่า ขน ไร่ ทาน

4.4 แบบ ป. พ₁ ท. /?it^{R1}/ ร. พ₂ เช่น

k^heen^{R1} ka^{R1} saa^{R1} teew^{R3} ?aw^{R1} ?it^{R1} yaa^{R3} mook^{R1} say^{R1}
 ลูก เขย ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ พอ ตา ไร่

?uup^{R1} teew^{R3} toŋ^{R1} ?it^{R1} k^heen^{R1} kəŋ^{R1}
 พ่อ ไร่ บ้าน ไร่ ลูก อยู่

liŋ^{R1} law^{R3} ni^{R1} thaan^{R3} ?it^{R1} boot^{R1} ɲee^{R1}
 พี่ เล่า นิทาน ไร่ น้อง ไร่

สำหรับโครงสร้างของประโยคกริยาพหุกรรมชนิดประโยคไม่เริ่ม มีดังนี้

4.5 แบบ ป. เพื่อเป็นการเน้นหน่วยประธาน โดยละส่วนประกอบอื่น ๆ

ซึ่งโดยมากจะใช้แบบโครงสร้างชนิดนี้ในประโยคที่ เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : mi^h^{R1} ?it^{R1} prak^{R1} boot^{R1})
 ใคร ไร่ เงิน น้อง

ตอบ : mee^{R3}
 แม่

4.6 แบบ ร. มักจะใช้ในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : mee^{R3} ʔit^{R1} prak^{R1} mi^{R1})

แม่ ให้ เงิน ใคร

ตอบ : boot^{R1}

น้อง

4.7 แบบ ค. ใช้ในประโยคตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : mee^{R3} ʔit^{R1} ka^{R1} pi^{R1} boot^{R1})

แม่ ให้ อะไร น้อง

ตอบ : prak^{R1}

เงิน

5. ประโยคบอกอาการเคลื่อนที่ คือประโยคกริยากรรมนี้เอง แต่หน่วยกรรมนั้นกำหนดเฉพาะคำกริยาที่ทำหน้าที่แสดงการเคลื่อนไหวของหน่วยประธาน และส่วนประกอบของประโยค อาจจะปรากฏหน่วยเสริมบอกสถานที่ หรือ หน่วยเสริมบอกเวลาอยู่ด้วย แบบโครงสร้างของประโยคบอกอาการเคลื่อนที่ชนิดประโยคเริ่ม มีดังนี้

5.1 แบบ ป. อ. เช่น

chiim^{R2} nfy^{R1} leew^{R3}

นกบินเร็ว

nee^{R2} krook^{R1} /eew^{R3} loo^{R1}

เด็กวิ่งเร็วมาก

taak^{R3} lak^{R4} lay^{R1} k.haŋ^{R1}

น้ำตกไหลแรง

5.2 แบบ ป. อ. ด. เช่น

tɔak^{R3} lay^{R1} caak^{R1} nooy^{h3}
 น้ำ ไหล จาก ภูเขา

chiim^{R2} hty^{R1} ceew^{R1} dtɨŋ^{R1} n^hɨŋ^{R1}
 นก กิน ไป บน ทองคำ

c^hwa^{R1} krook^{R1} ceew^{R1} re?^{R1} see^{R1}
 หมา วิ่ง ไป ใน นา

5.3 แบบ ว.ป. อ. หรือ ป' อ. ว. เช่น

wen^{h2} chan^{R1} ca?^{R1} ceew^{R1}
 พุ่มนี้ ฉันทัน จะ ไป

dak^{R1} ca?^{R1} ?een^{R1} t^huk^{R3} wan^{R3} saw^{R1}
 เขา จะ มา ทุก วัน เสาร์

แบบโครงสร้างของประโยคแสดงอาการเคลื่อนที่ชนิดประโยคไม่เริ่มมีดังนี้

5.4 แบบ ป. โดยละหน่วยกรรมไว้ มักใช้ในประโยคที่เป็นการตอบ

คำถาม เช่น

(คำถาม : mi^h ^{R1} ?een^{R1})
 ใคร มา

ตอบ : ka^{R1} m^haa^{R1} c^han^{R1}
 น้ำ (ของ) ฉันทัน

5.5 แบบ อ. โดยละหน่วยประธานไว้ มักใช้ในประโยคที่เป็นการตอบ

คำถาม เช่น

(คำถาม : ?uup^{R1} ceew^{R1} mi^h ^{R1})
 พ่อ ไป ไหน

กต๑๑ : ceew^{R1} waay^{h3} see^{R1}
 ไป พึ่ง นา

6. ประโยคบอกความเป็น คือประโยคบอกเล่าชนิดประโยคกริยากรรม
 นั้นเอง แต่หน่วยกรรมนั้น กำหนดเฉพาะคำกริยาที่มีหน้าที่แสดงความเป็น, เหมือน, คล้าย,
 เท่า โดยนี้หน่วยประธานและหน่วยกรรมตรง เป็นอย่างเดียวกันหรือเกี่ยวข้องกัน
 แบบโครงสร้างของประโยคบอกความเป็นชนิดประโยคเริ่ม มีดังนี้

6.1 แบบ ป. ส. ค. เช่น

chan^{R1} pen^{R1} cam^{R1} k'ien^{R1}
 ฉัน เป็น บัญจีน

?uup^{R1} pen^{R1} seem^{R2}
 พอ เป็น คนไทย

t'uum^{R1} chan^{R1} ch'ii^{R3} luang^{R1}
 อุง ฉัน ชื่อ หลวง

boot^{R1} pang^{R1} ?uup^{R1}
 บอง เหมือน พอ

6.2 แบบ ป. ค. โดยละหน่วยกรรมแต่ในประโยคต้องมีการหยุด
 ว่าง (//) เล็กน้อยระหว่างหน่วยประธานกับหน่วยกรรมตรง เช่น

tan^{R3} // k'waan^{R1} cuu^{R2}
 โนน // ขวาน ของ

?an^{R1} // k'fak^{R1} k'lo^{R1}
 นี้ // รองเท้า หนังสือ

ʔan ^{R1}	//	.kin ^{R3}	c ^h an ^{R1}
นี่		เมียบ	ฉัน

ประโยคออกความเป็นชนิดไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้

6.3 แบบ ส.ค. โดยละหน่วยประธาน ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือ ปรากฏในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

paŋ ^{R1}	ʔuup ^{R1}	dak ^{R1}
เหมือน	พอ	เขา

(ละหน่วยประธาน /dak^{R1}/ "เขา" ซึ่งผู้พูดและผู้ฟังทราบว่าหมายถึงใคร)

(คำถาม : dak^{R1} pen^{R1} mi^h^{R1})

เขา	เป็น	ใคร
-----	------	-----

ตอบ : pen^{R1} kin^{R3} c^han^{R1}

เป็น	เมียบ	ฉัน
------	-------	-----

6.4 แบบ ป. โดยละส่วนของประโยคส่วนอื่น ๆ มักจะปรากฏในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : mi^h^{R1} pen^{R1} p^huu^{R1} yay^{R1})

ใคร	เป็น	ผู้	ใหญ่	บ้าน
-----	------	-----	------	------

ตอบ : t^hom^{R1} yen^{R1}

ลุง	เป็น
-----	------

6.5 แบบ ค. มักจะปรากฏในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : dak^{R1} paŋ^{R1} mi^h^{R1})

เขา	เหมือน	ใคร
-----	--------	-----

ตอบ : ʔuup^{R1} dak^{R1}

พอ	เขา
----	-----

7. ประโยคบอกสถานที่ คือประโยคบอกเล่าที่มีลักษณะเป็นแบบประโยคกริยา
 อกรรม แต่หน่วยกรรมนั้นกำหนดเฉพาะคำกริยาที่มีหน้าที่แสดงสถานที่ โดยจะปรากฏหน่วย
 เสริมบอกสถานที่ร่วมอยู่ด้วย แบบโครงสร้างของประโยคแสดงสถานที่ ชนิดประโยคเริ่ม
 มีดังนี้

7.1 แบบ ป. อ. ถ. เช่น

ch^{en}R1 kay^{R1} th^{un}R3 taa^{R1} ?in^{R1}
 ฉั้น อยู่ พง ตา อิน

mew^{R4} kay^{R1} taa^{R1} taak^{R3}
 ปลา อยู่ ใน น้ำ

ch^{iim}R2 kay^{R1} re?^{R1} ka^{R1} buk^{R1}
 นก อยู่ ใน ฟัง

ka^{R1} mlaa^{R1} kay^{R1} k^{haang}R1 k^{hloong}R1
 น้ำ อยู่ ทาง, ริม คลอง

ประโยคบอกสถานที่ ชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้

7.2 แบบ อ. ถ. โดยละหน่วยประธาน ซึ่งเป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่า
 หมายถึงใคร หรือ สิ่งใด เช่น

kay^{R1} re?^{R1} to^{un}R1
 อยู่ ใน บ้าน

7.3 แบบ ถ. แบบโครงสร้างของประโยคแบบนี้ต้องปรากฏเฉพาะใน
 ประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : mee^{R3} kay^{R1} nih^{R1})
 แม่ อยู่ ไหน

ตอบ : reʔ^{R1} tɔŋ^{R1}
 ใน บ้าน

7.4 แบบ ป. อ. มักใช้ในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : mih^{R1} kay^{R1} reʔ^{R1} tɔŋ^{R1})
 ใคร อยู่ ใน บ้าน

ตอบ : mee^{R3} kay^{R1}
 แม่ อยู่

7.5 แบบ ป. มักใช้ในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่นตัวอย่าง
 คำถาม ในข้อ 7.4 อาจตอบโดยละส่วนของประโยคอื่น ๆ ปรากฏแต่หน่วยประธานอย่าง
 เดียว เช่น

ตอบ : mee^{R3} " แม่ "

7.6 แบบ อ. มักใช้ในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : mee^{R3} kay^{R1} reʔ^{R1} tɔŋ^{R1} hiit^{R1})
 แม่ อยู่ ใน บ้าน ใหม่

ตอบ : kay^{R1} " อยู่ "

8. ประโยคบอกการเปลี่ยนแปลงสถานภาพ คือประโยคบอกเล่าที่มีลักษณะเป็นกริยา
 สกรรมนั่นเอง แต่หน่วยกรรมนั้นกำหนดให้มีหน้าที่แสดงการเปลี่ยนแปลงสถานจากอย่างหนึ่ง เป็น
 อีกอย่างหนึ่ง ประโยคบอกการเปลี่ยนแปลงสถานภาพชนิดประโยคเริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้

8.1 แบบ ป. ส. ค. เช่น

taak^{R3} klaay^{R1} pen^{R1} taak^{R3} k'eeŋ^{R1}
 น้ำ กลาย เป็น น้ำ แข็ง

ka^{R1} moʔ^{R1} t'ham^{R1} ma^{R1} daa^{R1} klaay^{R1} pen^{R1} ka^{R1} moʔ^{R1} klaat^{R2} caat^{R2}
 หิน ขรรมดา กลาย เป็น หิน สับ มีค

$c\ddot{m}^{H3}$ $o\ddot{v}n^{R1}$ $klaay^{R1}$ $pe\ddot{n}^{R1}$ $c\ddot{m}^{H3}$ $ruay^{H3}$
 คน จน กลาย เป็น คน รวย

สำหรับชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้

๘.๒ แบบ ส. ค. โดยละหน่วยประธาน ซึ่งทราบกันคืออยู่แล้วว่าหมายถึง
 อะไร เช่น

$klaay^{R1}$ $pe\ddot{n}^{R1}$ $taak^{R3}$ $k^h\ddot{e}\ddot{e}\eta^{R1}$ $haoy^{R1}$
 กลาย เป็น น้ำ แข็ง แล้ว

๘.๓ แบบ ส. มักปรากฏในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : $taak^{H3}$ $klaay^{R1}$ $pe\ddot{n}^{R1}$ $taak^{R3}$ $k^h\ddot{e}\ddot{e}\eta^{R1}$ $l\ddot{i}^?^{R1}$ doo^{R1})
 น้ำ กลาย เป็น น้ำ แข็ง หรือ ยัง

ตอบ : $pe\ddot{n}^{R1}$ $haoy^{R1}$
 เป็น แล้ว

๙. ประโยคบอกความเปรียบเทียบชั้นธรรมดา คือประโยคบอกเล่าที่มีลักษณะ
 เป็นประโยคกริยากรรม แต่หน่วยกรรมนั้นเป็นกริยากรรมย่อยที่มีการ เปรียบเทียบในชั้น
 ธรรมดา สำหรับชนิดประโยคเริ่มมีแบบโครงสร้างประโยคดังนี้

๙.๑ แบบ ป. อ. เช่น

waa^{R1} tak^{R1} $t^h\ddot{a}w^{R3}$ $ch\ddot{a}w^{B1}$
 ลิง ใหญ่ เท่า นมา

$k\ddot{e}\ddot{e}\eta^{R1}$ $y\ddot{a}o\eta^{R3}$ $t^h\ddot{a}w^{R3}$ sai^{R1} $ʔih^{R1}$
 เรา สูง เท่า กัน ไม่ (เราสูงไม่เท่ากัน)

$boot^{R1}$ $y\ddot{a}o\eta^{R1}$ $t^h\ddot{a}w^{R3}$ mee^{R3}
 น่อง สูง แค (เท่า) แม่

cɔwŋ^{R4} sɛɛ m^{R2} krook^{R1} leew^{R3} t.haw^{R3} , ka^{R1} yaav^{R2} pət^{R3}
 คน ไทย วิ่ง เร็ว ราว (เทา) วม พัด
 mew^{R4} klɔwɔy^{R2} peʔ^{R1} t.haw^{R3} mew^{R4} ka^{R1} leɛŋ^{R3}
 ปลา ทู อรอย เทา ปลา กุก

สำหรับชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้

9.2 แบบ อ. โดยหน่วยประธานซึ่งกำลังเปรียบเทียบกันในระดับนั้น

เช่น

yooŋ^{R3} t.haw^{R3} saa^{R1}
 สูง เทา กัน
 (หน่วยประธาน heɛŋ^{R1} "เรา")
 ?uan^{R1} t.haw^{R3} boot^{R1} haay^{R1}
 อ้วน เทา น่อง แลว
 (หน่วยประธาน lɛŋ^{R1} "พี่")

9.3 แบบ ป. มักปรากฏในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม

(คำถาม : mih^{R1} ?uan^{R1} t.haw^{R3} saa^{R1})
 ใคร อ้วน เทา กัน
 ตอบ : lɛŋ^{R1} mɔwŋ^{R3} boot^{R1}
 พี่ กับ น่อง

10. ประโยคบอกความเปรียบเทียบชั้นกว่า คือประโยคบอกเล่าที่มีลักษณะเป็นประโยคกริยากรรม ซึ่งหน่วยกรรมนั้นคือกริยากรรมย่อยที่มีหน้าที่เปรียบเทียบในชั้นกว่า สำหรับชนิดประโยคเริ่มมีโครงสร้างดังนี้

10.1 แบบ ป: อ. เช่น

dak ^{R1}	mɔʔ ^{R1}	kwaa ^{R1}	boot ^{R1}
เขา	สวย	กว่า	น้อง
ka ^{R1} waay ^{R3}	duʔ ^{R1}	kwaa ^{R1}	waay ^{R3} suɛc ^{R2}
เสือ	ดู	กว่า	หนี
lɛɛk ^{R1}	peʔ ^{R1}	kwaa ^{R1}	ka ^{R1} taa ^{R1}
ไก่	อ่อย	กว่า	เป็ด
hɔan ^{R1}	mɔʔ	kwaa ^{R1}	dak ^{R1} teew ^{R3}
ผม	หล่อ	กว่า	คนอื่น (เขาทั่วไป)

สำหรับประโยคบอกความเปรียบเทียบชั้นกว่าชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้

10.2 แบบ ป. อ. ในหน่วยกรรมนั้นละคำถามที่เป็นข้อความเปรียบเทียบไว้ในฐานะที่ผู้พูดและผู้ฟังเข้าใจกันอยู่แล้ว เช่น

keɛ ^{R1}	mɔʔ ^{R1}	kwaa ^{R1}
เขอ	สวย	กว่า

10.3 แบบ ป. มักใช้ในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : mih ^{R1}	mɔʔ ^{R1}	kwaa ^{R1}	boot ^{R1})
ใคร	สวย	กว่า	น้อง
ตอบ : lɛɛ ^{R1}	" พี่ "		

11. ประโยคบอกลักษณะธรรมชาติ คือประโยคบอกเล่าที่มีลักษณะเป็นประโยคกริยากรรม ซึ่งมีหน่วยกรรมแสดงลักษณะของธรรมชาติ เช่น ดิน, น้ำ, ลม, ไฟ ประโยคลักษณะธรรมชาติ ชนิดประโยคเริ่มมีแบบโครงสร้างของประโยคดังนี้

11.1 แบบ ป. อ. เช่น

ka^{R1} ma^{R3} ?een^{R1}
 ฝน มา

ka^{R1} ma^{R3} lak^{R4}
 ฝน ตก

ka^{R1} yaay^{R2} pat^{R3} leey^{R3}
 ลม พัด แสง

mat^{R3} ta^{R1} gi^{R1} ceew^{R1} diy^{R1} ?ih^{R1}
 กวางอาทิตย์ ไป ขึ้น ไม้

(กวางอาทิตย์ไม่ขึ้น)

11.2 แบบ ป: อ. ว. หรือ ว. ป. อ. เช่น

pleew^{R3} ka^{R1} leew^{R1} pra^{R1} ?uu^{R1}
 ไฟ ไหม เมื่อดาน

ka^{R1} ma^{R3} lang^{R3} kooy^{R2} haay^{R1}
 ฝน แดง นาน แลว

won^{R3} ?un^{R1} ka^{R1} yaay^{R2} pat^{R3} leey^{R3}
 วัน นี้ ลม พัด แสง

สำหรับชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้

11.3 แบบ อ. ในกรณีที่ปรากฏกรรมชาติที่เป็นหน่วยประธานอยู่ใน

ที่ละนี้ เช่น

?een^{R1} hœy^{R1}
 มา แล้ว
 (หน่วย ประธาน ka^{R1} ma?^{R3} " ณ ")
 lak^{R4} hœy^{R1}
 ตก แล้ว
 (หน่วยประธาน ka^{R1} ma?^{R3} " ณ ")

11.4 แบบ ว. ในกรณีที่เป็นการตอบคำถามโดยส่วนอื่น ๆ ไว้ เช่น
 (คำถาม : pleew^{R3} ka^{R1} leew^{R1} na?^{R1} ?ih^{R1})
 ไฟ ไหม เมื่อ ไร
 ตอบ : pra^{R1} ?uu^{R1}
 เมื่อ วาน

12. ประโยคบอกความเป็นเจ้าของ คือประโยคบอกเล่าที่มีลักษณะเป็นประโยคกริยากรรม โดยหน่วยกรรมมีหน้าที่แสดงความเป็นเจ้าของ ซึ่งใช้กริยากรรม ต่างกันเป็น 2 แบบคือ ใช้กริยากรรม /?iin^{R1}/ " มี " /k^hœw^{R1}/ " ของ " ประโยคบอกความเป็นเจ้าของชนิดประโยคเริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้

12.1 แบบ ป' ส. ต. เช่น
 ใช้หน่วยกรรม /?iin^{R1}/ " มี "

c ^h an ^{R1}	?iin ^{R1}	k ^h œen ^{R1}	ka ^{R1} leen ^{R3}	mooy ^{R4}	nak ^{R3}
ฉัน	มี	ลูก	สาว	1	คน
t ^h œm ^{R1}	?iin ^{R1}	k ^h œen ^{R1}	?ih ^{R1}		
ลุง	มี	ลูก	ไม่		(ลุง ไม่ มี ลูก)
?uun ^{R1}	?iin ^{R1}	prak ^{R1}	?uuc ^{R1}		
พ่อ	มี	เงิน	น้อย		

mee^{R3} c'han^{F1} ?iin^{R1} coo^{R1} ka^{R1} tii^{R1} nak^{R3}
 แม่ ฉัน มี หลาน ย คน

ไข่นายกรรม /k'hoon^{R1}/ ของ, เป็นของ
 ka^{R1} paaw^{R1} ton^{R3} k'hoon^{R1} c'han^{F1}
 คาวย นั้น ของ ผม

c'hoon^{R1} proon^{R3} tua^{R1} kie^{R1} ton^{R3} k'hoon^{R1} c'han^{F1}
 นมา (ดี) ชาว ทัว เล็ก นั้น ของ ฉัน

wat^{R3} tan^{R3} k'hoon^{R1} coon^{R2}
 วัด นั้น ของ พวกของ

สำหรับชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างประโยคดังนี้

12.2 ส. ต. โดยละเอียดหน่วยประธานซึ่งเป็นที่ทราบกันระหว่าง
 ผู้พูดและผู้ฟัง โดยมากมักจะปรากฏในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : mee^{R3} ?iin^{R1} k'heen^{R1} c'haew^{R2} nak^{R3})
 แม่ มี ลูก ที่ คน

ตอบ : ?iin^{R1} p'leew^{R2} nak^{R3}
 มี 3 คน

12.3 แบบ ส. จะปรากฏในประโยคที่ตอบคำถามเช่นกัน เช่น

(คำถาม : mee^{R3} ?iin^{R1} k'heen^{R1} hiit^{R1})
 แม่ มี ลูก ไหม

ตอบ : ?iin^{R1}
 มี

12.4 แบบ จ: (หน่วยบอกจำนวนหนึ่งเป็นส่วนขยายของหน่วยกรรมตรง)

มักจะปรากฏในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม :	t ^h am ^{R1}	?iin ^{R1}	k ^h een ^{R1}	c ^h iw ^{R2}	nak ^{R3})
	ป่า	มี	ถูก	กี่	คน
ตอบ :	mooy ^{R4}	nak ^{R3}			
	1	คน			

13. ประโยคเหตุ คือประโยคบอกเล่าที่เป็นลักษณะเองประโยคกริยากรรม ซึ่งมีหน่วยกรรมบอกถึงคนเหตุหรือที่มา และมีผลต่อเนื่องเกิดขึ้น ประโยคเหตุชนิดประโยคเริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้

13.1 แบบ ป. ส. ท. เช่น

c ^h an ^{R1}	t ^{oo} ^{P3}	?aw ^{R1}	t ^h ak ^{R1}		
ฉัน	ทำ	แล้ว	ขาด		
mee ^{R3}	kric ^{R1}	see ^{R1}	?it ^{R1}	kee ⁿ ^{R2}	
แม่	ตัด	เชือก	ให้	สั้น	
?uuy ^{R1}	pooc ^{R1}	?uut ^{R1}	?it ^{R1}	t ^h ak ^{L1}	
พ่อ	พัน	ไม้	ให้	ขาด	
c ^h an ^{R1}	tok ^{L1}	k ^h ooy ^{R1}	?it ^{R1}	hiit ^{R1}	kat ^{R3}
ฉัน	ถอน	ฟัน	ให้	หาย	ปวด

13.2 แบบ ส. ท. โดยละหน่วยประธาน เช่น

c ^h ook ^{R1}	luk ^{R1}	?it ^{R1}	lee ^k ^{R1}
คำ	น้ำพริก	ให้	แผลก, ละเอียด

kric ^{R1}	suk ^{R1}	?it ^{R1}	keɛ n ^{R2}
ตัด	นม	ให้	สิ้น

ชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างประโยค คือ

13.3 แบบ ส. โดยละหน่วยประธานและหน่วยกรรมตรงในกรณีที่ได้กล่าวถึงสิ่งเหล่านั้นอยู่แล้ว เช่น

kric ^{R1}	?it ^{R1}	keɛ n ^{R2}
ตัด	ให้	สิ้น
pooɔ ^{R1}	?it ^{R1}	t ^h ak ^{R1}
พัน	ให้	ขาด

14. ประโยคแสดงการรับรู้ คือประโยคบอกเล่าที่มีลักษณะเป็นประโยคกรรมกริยา ึ่งหน่วยกรรมมีหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้ เช่น การได้ยิน, การเห็น, การสัมผัส หรือความรู้สึกต่าง ๆ ชนิดประโยคเริ่มมีแบบโครงสร้างดังนี้

14.1 แบบ ป. ส. ค. เช่น

ɕ ^h an ^{R1}	tan ^{R3}	dak ^{R1}	krook ^{R1}
ฉัน	เห็น	เขา	วิ่ง
mee ^{R3}	san ^{R1}	sian ^{R1}	yaam ^{R3}
แม่	ได้ยิน	เสียง	ร้องไห้
?uup ^{R1}	k ^h ah ^{R1}	k ^h waam ^{R3}	ciŋ ^{R1}
พอ	รู้	ความ	จริง

14.2 แบบ ค. ป. ส. เมื่อต้องการเน้นหน่วยกรรมตรง เช่น

tan ^{R3}	ton ^{R3}	ɕ ^h an ^{R1}	wiŋ ^{R3}	haay ^{R1}
เรื่อง	นั้น	ฉัน	ลืม	แล้ว

liang^{i.3} t'hi^{i.3} kee^{R1} paay^{R3} c'han^{R1} h'ia^{R3}
 เรื่อง ที่ ขอ นอก ฉัน เชื้อ

ชนิดประโยคไม่เริ่มมีแบบโครงสร้างดังนี้

14.3 แบบ ส. ค. โดยละหน่วยประธาน ซึ่งเป็นผู้พูด เช่น

tan^{R3} dak^{R1} hooy^{R1}
 เห็น เขา แล้ว
 wiing^{R3} hooy^{R1} liang^{R3} tan^{R3}
 ลืม แล้ว เรื่อง นั้น

14.4 แบบ ป. ส. โดยละหน่วยกรรมตรงที่เป็นเรื่องที่กำลังพูดถึง
 กับอยู่ หรือ เป็นเรื่องที่ทราบกันคืออยู่แล้วระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง

c'han^{R1} wiing^{R3} hooy^{R1}
 ฉัน ลืม แล้ว
 c'han^{R1} tan^{R3} hooy^{R1}
 ฉัน เห็น แล้ว

15. ประโยคออกความเชิงบังคับ คือประโยคออกเล่าที่มีลักษณะเป็นประโยค
 กริยากรรม โดยมีหน่วยสรรพนามหน้าที่บังคับหน่วยกรรมตรง ชนิดประโยคเริ่มมีแบบ
 โครงสร้างประโยคดังนี้

15.1 แบบ ป. ส. ค. เช่น

?uup^{R1} ?it^{R1} boot^{R1} liang^{R3} gua^{R3}
 พ่อ ให้ น้อง เลี้ยง วัว
 mee^{R3} ?it^{R1} c'han^{R1} wway^{R3} boot^{R1}
 แม่ ให้ ฉัน คี น้อง

k^h $lɯu$ ^{R3} $ʔɛt$ ^{R1} $dək$ ^{R1} t^h $lɔy$ ^{R1} c^h $lɔw$ ^{R1}
 คุย ให้ เขา ไล่ หมา

ชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้

15.2 แบบ ส. ท. โดยละหน่วยประธาน ซึ่งหมายถึงผู้พูดเอง เช่น

$ʔɛt$ ^{R1} $boot$ ^{R1} c^h $lɛa$ ^{R1}
 ให้ น่อง กิน

15.3 แบบ ท. มักปรากฏในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : $ʔaʊp$ ^{R1} $ʔɛt$ ^{R1} mih ^{R1} c^h $lɛa$ ^{R1})
 พ่อ ให้ ใคร กิน
 ตอบ : $boot$ ^{R1} " น่อง "

16. ประโยคกริยา คือประโยคออกเล่าที่มีลักษณะเป็นประโยคกริยากรรมโดยมีหน่วยกรรม คือ / $ʔiin$ ^{R1}/ มี อยู่ในตำแหน่งต้นประโยค และจะปรากฏหน่วยเสริมบอกสถานที่ หรือหน่วยเสริมบอกเวลา โดยไม่ปรากฏหน่วยประธานในประโยค ประโยคกริยาชนิดประโยคเริ่ม มีแบบโครงสร้างประโยคดังนี้

16.1 แบบ ส. ท. ถ. เช่น

$ʔiin$ ^{R1} $cɛm$ ^{R3} $lɔw$ ^{R1} $reʔ$ ^{R1} $cɛn$ ^{R1} ta ^{R1} $buay$ ^{R1}
 มี คน มาก ใน จันทบุรี

$ʔiin$ ^{R1} c^h $lɔw$ ^{R1} $lɔw$ ^{R1} $reʔ$ ^{R1} $toŋ$ ^{F1}
 มี หมา มาก ใน บ้าน

$ʔiin$ ^{R1} nee m ^{R2} $ʔuut$ ^{R1} $lɔw$ ^{R1} $paay$ ^{R2} $phaak$ ^{R1} k^h $lɔw$ $ŋ$ ^{R1}
 มี คัน ไม้ มาก 2 ฟาก คลอง

?iin^{R1} . mi^{h1} ?ih^{R1} t^{hii}^{R3} ?an^{R1}
 มี ใคร ไม่ ที่ นี้

(ไม่มีใครที่นี้)

16.2 แบบ ส. ค. ว. เช่น

?iin^{R1} k^hoot^{R2} loo^{R1} duu^{R1} ka^{R1} ma?^{R3}
 มี บุง มาก (ถูก) หน้า ฝน

?iin^{R1} mi^{h1} ?ih^{h1} looy^{R1} wəŋ^{H3} ?an^{R1}
 มี ใคร ไม่ เลย วัน นี้

(ไม่มีใครเลยวันนี้)

ชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้

16.3 แบบ ส. ค. โดยละหน่วยเสริมบอกสถานที่ไว้เป็นที่รับรู้กันอยู่แล้ว

เช่น

?iin^{R1} c^hoo^{R1} loo^{R1}
 มี นมา มาก

16.4 แบบ ส. โทษมากมักปรากฏในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : t^{hii}^{R3} t^{ooŋ}^{R1} kee^{R1} ?iin^{R1} c^hoo^{R1} hiit^{R1})
 ที่ บ้าน ขอ มี นมา ไหม

ตอบ : ?iin^{h1} " มี "

16.ค แบบ ค. ปรากฏในประโยคที่เป็นการตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : t^{hii}^{R3} t^{ooŋ}^{R1} kee^{R1} ?iin^{R1} ka^{R1} pi^{h1} loo^{R1})
 ที่ บ้าน ขอ มี อะไร มาก

ตอบ : c^hoo^{R1} " นมา "

17. ประโยคกรรม คือประโยคบอกเล่าที่มีลักษณะเป็นประโยคกริยากรรม โดยปกติจะมีหน่วยกรรมตรงอยู่ต้นประโยค มีคำว่า /doon^{R1}/ ถูกตามหลังหน่วยกรรมตรงด้วยเสมอ ชนิดประโยคเริ่ม มีแบบโครงสร้างประโยคดังนี้

17.1 แบบ ต. /doon^{R1}/ ป. ส. เช่น

lee k^{R1} doon^{R1} cim^{h3} ma^{R1} hoo^{R1}
 ได้ ถูก คน มา

boot^{R1} doon^{R1} sii^{R1} tap^{R1}
 น่อง ถูก งู กัด

kheen^{R1} qua^{R3} doon^{R1} ka^{R1} waay^{R3} cha^{R1}
 ลูก วิว ถูก เลือ กิน

kru^{R1} doon^{R1} chook^{R1} kook^{R1}
 หมู ถูก แทะ กอ

ชนิดประโยคไม่เริ่มมีแบบโครงสร้างดังนี้

17.2 แบบ ต. มักปรากฏในประโยคตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : mih^{R1} doon^{R1} chaw^{R1} tap^{R1})

ใคร ถูก นมา ตัก

ตอบ : boot^{R1} " น่อง "

17.3 แบบ ป. มักปรากฏในประโยคที่ตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : boot^{R1} doon^{R1} mih^{R1} way^{R3})

น่อง ถูก ใคร ตี

ตอบ : mee^{R3} " แม่ "

สำหรับโครงสร้างประโยคออกเฝ้าทุกชนิด เมื่อจะทำเป็นประโยคปฏิเสธ
มีวิธีเหมือนกันคือ เติมคำ /ʔih^{R1}/ “ไม่” ลงหลังบทกริยา คือ คำนาม คำกริยา
(คำนาม) คำปฏิเสธ /ʔih^{R1}/ เช่น

ประโยคกริยากรรม : dak^{R1} rak^{R3} c^han^{R1} ʔih^{R1}
เขา รัก ฉัน ไม่

(เขาไม่รักฉัน)

ประโยคกริยากรรม : o^hoo^{R1} keew^{R1} ʔih^{R1}
หมา เฝ้า ไม่

(หมาไม่เฝ้า)

ประโยคกริยากรรม : mee^{R3} caʔ^{R1} ʔɛt^{R1} prak^{R1} dik^{R1} ʔih^{R1}
แม่ จะ ให้ เงิน เขา ไม่

(แม่จะไม่ให้เงินเขา)

liŋ^{R1} waan^{R4} c^heeem^{R1} ploŋ^{R1} boot^{R1} ʔih^{R1}
พี่ อยาก ป้อน ข้าว น้อง ไม่

(พี่ไม่ยกปากป้อนข้าวน้อง)

ประโยคกริยา : ʔiin^{R1} mi^{R1} ʔih^{R1} loay^{R1} t^hii^{R3} ʔan^{R1}
มี ใคร ไม่ เลย ที่ นี้

(ไม่มีใครเลยที่นี่)

?iin^{R1} k^hoot^{R2} ?ih^{R1} duu^{R1} set^{R2}
 มี บุง ไม่ หน้า ทनाव
 (ไม่มีบุงหน้าทनाव)

ประโยคกรรม : coo^y^{R1} doon^{R1} cim^{R3} ma^{R1} hooc^{R1} ?ih^{R1}
 โจร ถูก คน ซ้ำ ไม่
 (โจรไม่ถูกคนซ้ำ)

g^ua^{R3} doon^{R1} ka^{R1} waay^{R3} ch^hau^{R1} ?ih^{R1}
 ัว ถูก เสือ กิน ไม่
 (ัวไม่ถูกเสือกิน)

ประโยคคำสั่ง คือประโยคที่มีลักษณะเป็นคำสั่งที่ผู้พูดสั่งให้ทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่ผู้พูดต้องการ โดยมากจะเป็นคำสั่งที่สั่งให้ผู้ฟังทำตาม ชนิดประโยคเริ่มมีแบบโครงสร้างประโยคดังนี้

1. แบบ ส. ท. เช่น

h^op^{R1} pl^og^{R1}
 กิน ชาว

ceew^{R1} t^oo^{R3} kaan^{R1}
 ไป ทำ งาน

tⁱim^{R1} pl^og^{R1}
 บุง ชาว

2. แบบ อ. อาจมีคำท้ายประโยคหรือไม่ก็ได้ เช่น

k^rook^{R1} ?iin^{R1}
 ไป ได้

ceew^{R1} ?iin^{R1} haay^{R1}
ไป ใ้ เลย

ceew^{R1} leew^{R3} leew^{R3}
เคิน เ็ว เ็ว

neey^{R1} loo^{R1}
ฟ้ง นะ

ชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้

3. แบบ ส. ละหน่วยประธานและหน่วยกรรมตรง ซึ่งเป็นการทำด้วยกันคืออยู่
แล้ว เช่น

to^{R3} too^{R3} ?ih^{R1}
ต้อง ทำ ไม่ (ไม่ต้องทำ)

4. แบบ ป. ปรากฏในประโยคที่ตอบคำถาม เช่น

(คำถาม : mih^{R1} to^{R3} too^{R3} ?ih^{R1})
ใคร ต้อง ทำ ไม่ (ใครไม่ต้องทำ)

ตอบ : boot^{R1}
น้อง

ประโยคคำถาม คือประโยคที่มีใจความในลักษณะที่เป็นคำถาม ซึ่งโดยมากมักจะ
ต้องปรากฏคำที่เป็นความถามแบบต่าง ๆ อยู่ภายในประโยค ประโยคคำถามนี้แบ่งออกเป็น
ประเภทย่อย ๆ ตามลักษณะของคำที่เป็นความถามได้ดังต่อไปนี้

1. ประโยคคำถามที่ต้องการให้ตอบรับหรือปฏิเสธ

ประโยคคำถามประเภทนี้ จะปรากฏคำที่เป็นความถามต่าง ๆ คือ /lɛ?^{R1} /
“หรือ” /hiit^{R1} / “ไหม” /?ih^{R1} doo^{R1} / “หรือยัง (ไม่หรือ)” /heey^{R1} / “หรือ,
หรือ” อยู่ท้ายประโยค ซึ่งคำถามประเภทนี้ผู้ตอบจะต้องตอบรับหรือตอบปฏิเสธอย่างใด

อย่างหนึ่งเท่านั้น ประโยคคำถามประเภทนี้จะมีทำนองเสียงขึ้นสูงในตอนท้ายประโยค ชนิดประโยคเริ่มมีแบบโครงสร้างประโยคดังนี้

1.1 แบบ ป. อ. คำถามท้ายประโยค เช่น

liŋ^{R1} boɔp^{R1} hiit^{R1}
 ฝี่ เหนื่อย ไหม

?uup^{R1} kɛɛ^{R1} sa^{R1} baay^{R1} dii^{R1} heɛ^{R1}
 พอ เเซอ สบาย คี หรือ

1.2 แบบ อ. คำถามท้ายประโยค โดยละหน่วยประธานซึ่งคือผู้ฟัง
 นั้นเอง เช่น

pe?^{R1} hiit^{R1}
 อร่อย ไหม

tʰu?^{R1} heɛ^{R1}
 ร้อน หรือ

sa^{R1} baay^{R1} ?ih^{R1} heɛ^{R1}
 สบาย ไม้ หรือ (ไม้ สบาย หรือ)

1.3 แบบ ป. ส. ค. คำถามท้ายประโยค เช่น

mee^{R3} hɔp^{R1} plɔŋ^{R1} ?ih^{R1} doo^{R1}
 แม่ กิน ข้าว หรือ ยัง

?uup^{R1} kay^{R1} tɔŋ^{R1} hiit^{R1}
 พอ อยู่ บ้าน ไหม

1.4 แบบ ส. ค. คำถามท้ายประโยค โดยละหน่วยประธานหนึ่งหมายถึง

ผู้ฟัง เช่น

ส.	ค.	ส.	คำถามท้ายประโยค
?iin ^{R1} มี	k ^h een ^{R1} ถูก	həəy ^{R1} แล้ว	hεε ^{R1} หรือ, เหมอ
chaa ^{R1} คิม	taak ^{R3} น้ำ	həəy ^{R1} แล้ว	hεε ^{R1} หรือ, เหมอ
həp ^{R1} กิน	pləŋ ^{R1} ขาว	hεε ^{R1} หรือ, เหมอ	

ชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้คือ

1.5 แบบ ส. คำถามท้ายประโยค เช่น

təw ^{R3} ท่า	?iin ^{R1} ไค้	hiit ^{R1} ไหม
--------------------------	---------------------------	---------------------------

(ถามผู้ฟังซึ่งกำลังจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่)

2. ประโยคคำถามที่ให้เลือกตอบ

เป็นประโยคคำถามที่ถามโดยให้เลือกคำตอบเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งในระหว่าง 2 อย่าง ที่กำหนดให้ จะปรากฏหน่วยกรรมหรือหน่วยสกรรม 2 แห่ง เพื่อให้เลือกตอบรูปประโยคคำถามประเภทนี้จะมีคำ /lɛ?^{R1}/ "หรือ" เชื่อมระหว่างหน่วยสกรรมหรือหน่วยกรรมที่ให้เลือก แบบโครงสร้างของประโยคคำถามที่ให้เลือกตอบชนิดประโยคเริ่ม มีดังนี้

2.1 แบบ ป. อ₁ /lɛ?^{R1}/ อ₂ เช่น

kεε ^{R1} เซอ, คุณ	ca? ^{R1} จะ	pic ^{R3} นอน	lɛ? ^{R1} หรือ	ca? ^{R1} จะ	lɛɛt ^{R1} เดิน
-------------------------------	-------------------------	--------------------------	---------------------------	-------------------------	----------------------------

$k\epsilon\epsilon^{R1}$ $ca?^{R1}$ $ceew^{R1}$ $l\dot{i}t^{R1}$ $ceew^{h1}$ $?ih^{l1}$
 เธอ จะ ไป หรือ ไป ไม่
 (เธอจะไปหรือไม่ไป)

nee^{R3} nao^{R2} $l\dot{i}t^{R1}$ $th\ddot{u}t^{R1}$
 แม่ ทนาย หรือ ร้อน

2.2 แบบ ป. ส₁ ท₁ / $l\dot{i}t^{R1}$ / ส₂ ท₂ เช่น

$k\epsilon\epsilon^{R1}$ $ca?^{R1}$ $h\ddot{o}p^{R1}$ $pl\ddot{o}ng^{h1}$ $l\dot{i}t^{R1}$ $ca?^{R1}$ $chaa^{R1}$ nom^{R3}
 เธอ จะ กิน ข้าว หรือ จะ กิน ขม

$k\epsilon\epsilon^{R1}$ $ca?^{R1}$ $th\ddot{u}t^{R1}$ $to\ddot{y}^{R1}$ $l\dot{i}t^{R1}$ $ca?^{R1}$ $thim^{R1}$ $pl\ddot{o}ng^{R1}$
 เธอ จะ ทุ บ้าน หรือ จะ ทุ ข้าว

$l\dot{i}ng^{R1}$ $ca?^{R1}$ $to\ddot{w}^{R3}$ $kaan^{R1}$ $l\dot{i}t^{R1}$ $ca?^{R1}$ $khian^{R1}$ nan^{R1} stt^{R1}
 พี่ จะ ทำ งาน หรือ จะ เขียน หนังสือ

2.3 แบบ ป. อ. / $l\dot{i}t^{R1}$ / ส. ท. เช่น

$l\dot{i}ng^{R1}$ $ca?^{R1}$ $th\dot{i}aw^{R3}$ $l\dot{i}t^{R1}$ $ca?^{R1}$ $to\ddot{w}^{R3}$ $kaan^{R1}$
 พี่ จะ เพียว หรือ จะ ทำ งาน

$boot^{R1}$ $ca?^{R1}$ pic^{h3} $l\dot{i}t^{R1}$ $ca?^{R1}$ $h\ddot{o}p^{R1}$ $pl\ddot{o}ng^{h1}$
 น้อง จะ นอน หรือ จะ กิน ข้าว

ชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างประโยคดังนี้คือ

2.4 แบบ อ₁ / $l\dot{i}t^{R1}$ / อ₂ เช่น

$ca?^{R1}$ pic^{R3} $l\dot{i}t^{R1}$ $ca?^{R1}$ $l\dot{i}t^{R1}$
 จะ นอน หรือ จะ เล่น

2.5 แบบ ส₁ ค. 1 /lɨʔ^{R1}/ ส₂ ค. 2 เช่น
 caʔ^{R1} hɔp^{R1} pɔɯŋ lɨʔ^{R1} caʔ^{R1} tɔɔ^{R3} kaɯn^{R1}
 จะ กิน ข้าว หรือ จะ ทำ งาน

2.6 แบบ อ. /lɨʔ^{R1}/ ส. ค. เช่น
 caʔ^{R1} lɨɨt^{R1} lɨʔ^{R1} caʔ^{R1} hɔp^{R1} pɔɯŋ^{R1}
 จะ เล่น หรือ จะ กิน ข้าว

3. ประโยคคำถามที่ใช้คำถามซึ่งเป็นความถามเฉพาะอย่าง

เป็นประโยคคำถามที่มีความถามเฉพาะอย่างเพื่อต้องการคำตอบที่ต่าง ๆ กันปรากฏอยู่ในคำถามนั้น คำถามเหล่านี้ได้แก่ คำ /nɨʔ^{R1}/ “ใคร” /pa^{R1} nɨʔ^{R1}/ “ที่ไหน” /nɨʔ^{R1}/ “ไหน” /nooy^{R1} ʔɨh^{R1}/ “เท่าไร” /ka^{R1} pɨh^{R1}/ “อะไร” /pa^{R1} ʔɨh^{R1}/ “เมื่อไร” คำที่แสดงคำถามเหล่านี้มักจะอยู่ในตำแหน่งท้ายประโยคหรือต้นประโยคเป็นส่วนใหญ่ ประโยคคำถามที่ใช้คำถามซึ่งเป็นความถามเฉพาะอย่างชนิดประโยคเริ่มมีแบบโครงสร้างดังนี้

3.1 แบบ ป. ส. คำถามท้ายประโยค เช่น

keɛ^{R1} taŋ^{R3} ka^{R1} pɨh^{R1}
 เชอ เห็น อะไร

mee^{R3} keɛ^{R1} c^{R3} ʔɨh^{R1} ka^{R1} pɨh^{R1}
 แม่ เชอ ชื่อ อะไร

ʔan^{R1} pɛɯŋ^{R1} ka^{R1} pɨh^{R1}
 นี้ เป็น อะไร

3.2 แบบ ป. คำถามท้ายประโยค เช่น

ʔan^{R1} ka^{R1} pɨh^{R1}
 นี้ อะไร

thii^{R3} ?an^{R1} pa^{R1} nih^{R1}
 ที่ นี้ ที่ ไหน

3.3 แบบคำถามต้นประโยค ป. เช่น

pa^{R1} nih^{R1} chaa^{R1}
 ที่ ไหน หนา

ka^{R1} pih^{R1} thii^{R3} khaan^{R1} naay^{R3}
 อะไร ที่ ข้าง หนา

pa^{R1} nih^{R1} prak^{R1}
 ที่ไหน เงิน

3.4 แบบ ป: อ. คำถามท้ายประโยค เช่น

ling^{R1} ca?^{R1} ceew^{R1} mong^{R3} nih^{R1}
 ที่ จะ ไป กับ ใคร

boot^{R1} yaam^{R3} na?^{R1} ?ih^{R1}
 น่อง ร่องไหน เมื่อไร

mee^{R3} sa^{R1} baay^{R1} ?ih^{R1} na?^{R1} ?ih^{R1}
 แม่ สบายไหม เมื่อไร

(แม่ไม่สบายเมื่อไร)

ka^{R1} paaw^{R1} took^{R1} mooy^{R4} ?ih^{R1}
 ความ ขาย เท่าไร

3.5 แบบคำถาม ป. อ. เช่น

na?^{R1} ?ih^{R1} dak^{R1} ca?^{R1} ?uan^{R1}
 เมื่อไร เขา จะ อ้วน

na?^{R1} ?ih^{R1} ka^{R1} ma?^{R3} ca?^{R1} ?een^{R1}
เมื่อไร หนู จะ มา

3.6 แบบคำถาม ส. ค. เช่น

ka^{R1} pih^{R1} tap^{R1} dak^{R1}
อะไร ถัก เขา

mih^{R1} waaj^{R3} boot^{R1}
ใคร ที่ น่อง

mih^{R1} ca?^{R1} chaa^{R1} co?^{R3}
ใคร จะ กิน ส้ม

3.7 แบบคำถาม อ. เช่น

mih^{R1} hooc^{R1}
ใคร คาย

ka^{R1} pih^{R1} dii^{R1}
อะไร ที่

3.8 แบบคำถาม ท. ค. ร. เช่น

mih^{R1} ?it^{R1} prak^{R1} dak^{R1}
ใคร ให้ เงิน เขา

3.9 แบบ ป. ท. ค. คำถามท้ายประโยค เช่น

ket^{R1} ?it^{R1} prak^{R1} mih^{R1}
เธอ ให้ เงิน ใคร

3.10 แบบ ป. ท. คำถาม ร. เช่น

lān^{R1} ?ət^{R1} ká^{R1} pih^{R1} dak^{R1}
 ฬ ใ้ อะไร เขา

3.11 แบบ ป. ท. ค. ร. คำถามท้ายประโยค เช่น

kət^{R1} ?it^{R1} prak^{R1} dak^{R1} mooy^{R4} ?ih^{R1}
 ขอ ใ้ เงิน เขา เท่าไร

ชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างดังนี้คือ

3.12 แบบ อ. คำถาม เช่น

ceew^{R1} nih^{R1}
 ไป ไหน

took^{R1} mooy^{R4} ?ih^{R1}
 ชาย เท่าไร

?een^{R1} na?^{R1} ?ih^{R1}
 มา เมื่อไร

3.13 แบบ ส. คำถามท้ายประโยค เช่น

ch^{R1} ká^{R1} pih^{R1}
 กิน อะไร

t^{R3} ká^{R1} pih^{R1}
 ทำ อะไร

w^{R3} mih^{R1}
 ตี ใคร

3.14 แบบ คำแสดงคำถาม ซึ่งเป็นเฉพาะคำถามเพียงอย่างเดียว เช่น

mih ^{R1}	" ใคร "
pa ^{R1} nih ^{R1}	" ที่ไหน "
mooy ^{R4} ?ih ^{R1}	" เท่าไร "
tɔɔ ^{R3} ?ih ^{R1}	" ทำไม "

4. ประโยคคำถามที่แสดงความสัมพันธ์ของประโยค

เป็นประโยคคำถามที่คงการให้ประโยคคำตอบมีใจความคนละอย่างกับประโยคคำถาม แต่คงเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับคำถาม ประโยคคำถามประเภทนี้จะมีคำถามว่า /tɔɔ^{R3} ?ih^{R1}/ "ทำไม", /yaŋ^{R1} ?ih^{R1}/ "อย่างไร" ปรากฏอยู่ในประโยคด้วย ประโยคคำถามที่แสดงความสัมพันธ์ของประโยคชนิดประโยคเริ่มมีแบบโครงสร้างดังนี้

4.1 แบบ ป. ส. ต. ร. คำถาม เช่น

ket ^{R1}	tiw ^{R1}	?aw ^{R1}	?it ^{R1}	dak ^{R1}	tɔɔ ^{R3} ?ih ^{R1}
แก	เย็บ	เสื้อ	ให้	เขา	ทำไม

4.2 แบบคำถาม ป. ส. ต. ร. เช่น

tɔɔ ^{R3}	?ih ^{R1}	ket ^{R1}	tiw ^{R1}	?aw ^{R1}	?it ^{R1}	dak ^{R1}
ทำไม		แก	เย็บ	เสื้อ	ให้	เขา

4.3 แบบคำถาม ป. ส. ต. เช่น

tɔɔ ^{R3}	?ih ^{R1}	lɛŋ ^{R1}	klap ^{R1}	tɔŋ ^{R1}	?ih ^{R1}
ทำไม		พี่	กลับ	บ้าน	ไม่

(ทำไมพี่ไม่กลับบ้าน)

4.4 แบบคำถาม ป. อ. เช่น

tɔɔ ^{R3}	?ih ^{R1}	ceew ^{R3}	pe? ^{R1}	lɔɔ ^{R1}
ทำไม		แกง	อร่อย	มาก

4.5 แบบ ป. อ. คำถาม เช่น

ceew^{k3} lɛɛ^{k1} t.h.ɛm^{R1} yay^{R1} ?ih^{R1}
 แกง ไก่ แกง อย่างไร (ยังง)

4.6 แบบ อ. คำถาม เช่น

ceew^{R1} t.huŋ^{R3} tau^{R1} ?in^{R1} yay^{R1} ?ih^{R1}
 ไป หุง ตา อิน ภายหลัง (ยังง)

?een^{R1} tɔɔ^{R3} ?ih^{R1}
 มา ทำไม

ชนิดประโยคไม่เริ่ม มีแบบโครงสร้างประโยคดังนี้

4.7 แบบคำถาม ส. ต. เช่น

tɔɔ^{k3} ?ih^{R1} puay^{R3} chun^{R1} ?ih^{R1}
 ทำไม บอก ฉัน ไม่
 (ทำไม ไม่ บอกฉัน)

4.8 แบบคำถาม อ. เช่น

tɔɔ^{R3} ?ih^{R1} bia^{R1}
 ทำไม เปื้อ

tɔɔ^{R3} ?ih^{R1} ?een^{R1} ?ih^{R1}
 ทำไม มา ไม่
 (ทำไมไม่มา)

ประโยคของภาษาของเป็ประโยคที่มีโครงสร้างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนยุ่งยากมากนัก แต่เมื่อพิจารณาโครงสร้างของประโยคโดยพิจารณาตามรูปลักษณะและหน้าที่ของประโยคแล้ว จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ 1. ประโยคมอกแล้ว ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประโยค

บอกเล่าระบอบย่อย ๆ ซึ่งจะแตกต่างกันที่ชนิดของคำกริยาที่มีลักษณะและหน้าที่ต่างกันในประโยค
 ได้ 18 ชนิด คือ ประโยคกริยากรรม, ประโยคกริยากรรม, ประโยคกริยากรรมย่อย,
 ประโยคกริยาวิกรรม, ประโยคบอกอาการเคลื่อนที่, ประโยคบอกความเป็น, ประโยค
 บอกสถานที่, ประโยคบอกการเปลี่ยนแปลงสภาพ, ประโยคบอกความเปรียบเทียบชั้นธรรมดา,
 ประโยคบอกความเปรียบเทียบชั้นกว่า, ประโยคบอกลักษณะธรรมชาติ, ประโยคบอกความ
 เจริญงังคืบ, ประโยคกริยา, ประโยคกรรม 2. ประโยคคำสั่ง 3. ประโยคคำถาม
 ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทย่อย ๆ ตามลักษณะของคำที่เป็นความถามได้ 4 ชนิดคือ
 ประโยคคำถามที่ตองานให้ยอมรับหรือปฏิเสธ, ประโยคคำถามที่ให้เลือกตอบ,
 ประโยคคำถามที่ใช้คำถามซึ่งเป็นความถามเฉพาะอย่าง, ประโยคคำถามที่แสดงความดี-
 พันธุ์ของประโยคดังกล่าวมาแล้วข้างต้น